

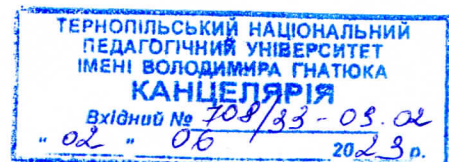
До разової спеціалізованої ради ДФ 58.053.032
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка
(46027, м. Тернопіль, вул. Максима Кривоноса, 2)

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора історичних наук, професора
Юрія Михайла Федоровича
на дисертацію Стойківа Андрія
**«Метанаратив хеві-метал музики 1968–2018: історико-
культурологічний вимір», подане на здобуття наукового ступеня**
доктора філософії зі спеціальності 032 – «Історія та археологія»

Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки. Актуальність теми дисертаційного дослідження Стойківа Андрія зумовлена, насамперед, розглядом значення розвитку музики в контексті історичної науки. Запропонований дослідником підхід до написання історії хеві-металу є унікальним та важливим з огляду на незначне висвітлення подібної тематики досліджень у вітчизняній науці. Важливим тут є міждисциплінарний характер праці, що поєднує водночас історичні, культурницькі та музикознавчі методи. Такий підхід є актуальним, адже сучасна гуманітаристика намагається поєднувати декілька дисциплін, іноді навіть зовсім різних.

Іншим важливим аспектом актуальності є часові межі дослідження. З огляду на їхню сучасність, а саме 1968–2018 рр., кількість напрацювань з відповідної тематики є нечисленними не тільки в Україні, а загалом у світі.

Дисертація Стойківа Андрія є дослідженням світової історії, що важливо для вітчизняної історичної думки. Адже з огляду на обставини сьогодення, частішим є розгляд питань, які звужуються до історії України в першу чергу, у той час як всесвітній контекст окреслюється або як набір факторів важливих для висвітлення українського контексту, або поєднання його з українською проблематикою. Праць, у яких описується всесвітня історія з головним акцентом

акцентом на зарубіжні держави, у вітчизняній історичній науці меншає у порівнянні з дослідженнями історії України.

Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків сформульованих у дисертації. Аналіз змісту наукового дослідження Стойківа Андрія дає підстави вважати, що положення та висновки є послідовними, осмисленими і достовірними. Цьому свідчать декілька чинників:

По-перше, послідовність і зрозумілість побудови дисертації, у основі якої стоїть хронологічний і проблемний принцип. Дослідження кожного наступного пункту цілком пов'язане з попередньо розглянутими проблемами. Наприклад, становлення екстремальних суб-жанрів важкої музики у третьому розділі опирається на опис еволюції хеві-металу в другому розділі.

По-друге, грамотне поєднання використаних методів дослідження, що забезпечує з одного боку всебічність наукового розгляду, а з іншого створює цілісність.

По-третє, значна кількість різноманітних джерел, серед яких значну роль посідають партитури музичних творів і архівні інтернет-джерела, що поруч з іншими джерелами дає міцний фундамент для дослідження.

Важливо відзначити, що результати дисертації були апробовані на міжнародній конференції ASEES Summer Convention 2019 у Загребі, що свідчить не тільки про обізнаність Стойківа Андрія у об'єкті та предметі дослідження, а й актуальності тематики хеві-металу в міжнародній науковій думці. Також результати дослідження та його окремі елементи були висвітлені у статтях наукових фахових виданнях України.

Зміст україномовної й англійської анотації відповідає змісту дисертації та висвітлює її головні положення.

Найсуттєвіші наукові результати, що містяться у дисертації. Головні результати наукового дослідження чітко окреслені здобувачем щодо новизни, а саме:

«Вперше у вітчизняному історичному музикознавстві створено наратив становлення і розвитку хеві-метал музики як окремого елемента контркультури

в другій половині ХХ ст., який інтегрувався в загальну музичну індустрію на початку ХХІ ст.

Описано в науковій праці процес розвитку важкої музики з позиції, насамперед, творця у відповідному жанрі музики, займаючись композиціями ще до моменту вступу до вишу, що означає практичний досвід у відповідній тематиці більше десяти років.

У рамках вітчизняних досліджень сучасної музики головний акцент було поставлено на опрацювання закордонної специфічної наукової та культурознавчої літератури та партитур композицій, що створило відмінний від типових для українських історико-культурних досліджень наратив розвитку окремого жанру музики.»

Дослідивши дисертацію Стойківа Андрія, можна стверджувати, що вказані елементи новизни справді присутні та чітко окреслені в дослідженні.

Поруч з цим, Стойківу Андрію вдалось створити саме історичну наукову працю з потужним опором на культурницький та музикознавчий аспект, що важливо, адже саме історична наука має бідніше поєднання з культурологією, аніж культурологія з історичними дисциплінами.

Практичне значення дисертації. Без сумніву, з огляду на новизну дослідження, воно може стати хорошим фундаментом для наступних досліджень у такій чи подібній тематиці. Також, з праці можна почерпнути якісне використання методів різних наук, що надає їй міждисциплінарного характеру.

Практичне значення дисертації безпосередньо для музикантів є неочевидним, адже праця, у першу чергу, має теоретичне значення, а музиканти більш схильні до практичних навичок. Однак, навіть для них, тобто практиків, праця може слугувати якісним джерелом знань на котре можна опертися задля власної творчості.

Оцінка структури і змісту дисертації. Заслуговує позитивний відгук структура дослідження, про що частково згадано вище, у якій зрозуміло логіку Стойківа Андрія щодо послідовності висвітлення ключових положень.

Робота складається з україномовної й англomовної анотацій, списку опублікованих праць за темою дисертації, змісту, переліку специфічних дефініцій, вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел із 353 позицій. Загальний обсяг дисертації становить — 251 сторінок, з яких основного тексту — 165 сторінок.

У вступі чітко окреслені академічні положення дисертації, зокрема актуальність проблеми, її новизна, предмет і об'єкт дослідження, територіальні та хронологічні межі та головні завдання.

У першому розділі «ІСТОРИОГРАФІЧНИЙ ОГЛЯД, ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ТА МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ» висвітлені відповідні ключові елементи дослідження. Зокрема Стойків Андрій зазначає, що історіографію щодо об'єкту та предмету дослідження головним чином складають зарубіжні наукові праці дослідників із Західної Європи та Північної Америки. З огляду історіографії можна зрозуміти, що праці з дослідження хеві-метал музики здобувач поділяє на глобальні, наприклад монографію швейцарського дослідника Іана Крісте «Sound of the Beast: The Complete Headbanging History of Heavy» (становлення і розвиток жанру з 1960-х до кінця XX ст.), та локальні, наприклад «Black Sabbath and the Rise of Heavy Metal Music» (фактор одного гурту на становлення цілого жанру) британського дослідника Ендрю Коупа.

Огляд джерельної бази засвідчує різноманітність матеріалів, з яких здобувач черпав інформацію для дослідження. Серед них найважливішу роль посідали партитури музичних творів і архівні інтернет-джерела. Разом з ними використано чималий обсяг інших за змістом і формами джерел, які разом з історіографією дають достатній об'єм інформації для цілісної картини розвитку хеві-металу.

У підпункті «Методологія дослідження» висвітлено міждисциплінарний характер дослідження завдяки використанню методів загальнонаукових, історичних, культурницьких та музикознавчих дисциплін. Більше того, здобувач використовує специфічний метод «гонзо», завдяки якому описується власний практичний досвід у створенні хеві-метал музики.

У другому розділі «ПЕРЕДУМОВИ ВИНИКНЕННЯ ТА РАННІ ЕТАПИ РОЗВИТКУ МЕТАЛ-МУЗИКИ» здобувач описує важливість впливу британської рок-музики 1960–1980 років на становлення, спочатку, хеві-металу як жанру, а пізніше його розгалуження на суб-жанри. Ключову увагу здобувач приділяє так званій «Новій британській хвилі хеві-металу», завдяки якій були сформовані найголовніші музичні елементи жанру та завдяки якій хеві-метал став найпопулярнішою музикою серед західної молоді в першій половині 1980 рр. Описуючи музичні складові різних композицій, Стойків Андрій вказує на їхню новизну та важливість для подальшого розвитку важкої музики, що особливо зрозуміло з матеріалу третього розділу, у якому можна простежити важливість аналізу партитур гуртів 1960–1980 рр.

Також у другому розділі висвітлено феномен появи назви «хеві-метал» як журналістського збігу, до якого музиканти не мали особистого відношення, адже вважали себе виконавцями блюзу чи рок-музики. Разом з цим, чітко окреслено коріння жанру, яке сягає попередніх століть. Це додатково підкреслює цілісність дисертації, де об'єкт дослідження не «виник з нічого», а має набір факторів та впливів на основі яких формувався.

У третьому розділі «ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МЕТАЛ-МУЗИКИ З СЕРЕДИНИ 1980 рр.» здобувач окреслює розмежування між екстремальним і експериментальним напрямками у важкій музиці. Перші намагались спиратись на шок-фактор залучаючи нові брутальніші техніки гри та вокалу, що надало екстремальнішого образу хеві-металу як контркультурі. Другі намагались творити складнішу музику удосконалюючи техніку гри на інструментах, знання музичної теорії, поєднання важкої музики з іншими жанрами, тощо.

Важливим мотивом цього розділу є демонстрація різнобічності хеві-метал музики, наскільки широко вона може розвиватись, не тільки поєднуючись з іншими жанрами, а й ускладнюючи свої внутрішні елементи. Наприклад додаючи нові складові у структуру твору, що значно збільшувало його тривалість, чи використовуючи змінні темп, ритм і тональності у композиціях.

Також, у цьому розділі, здобувач окреслює причини занепаду частини суб-жанрів хеві-металу, що демонструє нелінійність розвитку жанру в цілому.

Всебічне глибоке вивчення об'єкту та предмету дослідження дало можливість здобувачу сформулювати обґрунтовані логічні висновки як до розділів, так і загалом до дисертації. Висновки відповідають поставленій меті та завданню наукового дослідження.

Кваліфікаційна наукова робота відповідає вимогам щодо її оформлення та принципам академічної доброчесності.

Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях. Заслуговує на схвальну оцінку список опублікованих праць за темою дисертації, який складає 4 статті у наукових фахових виданнях України, одна з них англійською мовою.

Поруч з цим, виступ на міжнародній науковій конференції 2019 ASEES Summer Convention «Culture Wars», яка відбувалась упродовж 14–16 червня 2019 на базі Загребського університету в Хорватії.

Зміст, обсяг і кількість друкованих праць відповідають вимогам МОН України щодо публікацій основного змісту дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі 032 «Історія та археологія» і надають здобувачу право публічного захисту дисертаційного дослідження.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Поруч з позитивним відгуком у дисертації є декілька дискусійних положень, на які варто звернути увагу:

По-перше, окремі цікаві елементи походження тих чи інших суб-жанрів заслуговують ширшого висвітлення. Хорошим прикладом цього є окремий розділ, який пояснює феномен виникнення хеві-металу (с. 41–45). Подібного розгляду заслуговують інші ключові суб-жанри важкої музики. Загалом, такі висвітлення є у дисертації, однак вони є скупішими у порівнянні до пояснення виникнення хеві-металу.

По-друге, висновки кожного розділу є різними як кількісно, так і якісно. Наприклад висновок другого розділу є глибшим і виразнішим у порівнянні до

По-друге, висновки кожного розділу є різними як кількісно, так і якісно. Наприклад висновок другого розділу є глибшим і виразнішим у порівнянні до третього розділу. Це може бути спровоковано відчуттям здобувача важливості тих чи інших елементів.

По-третє, у дисертації відчувається часткова заангажованість здобувача. Це помітно з особливої уваги наданої окремим суб-жанрам у порівнянні до інших. Наприклад блек-металу виділено доволі багато уваги не тільки як музичному, а й контркультурному явищу. Однак упродовж дисертації згадується «павер-метал», наприклад у контексті важливості вокалу Роба Халфорда (с. 53), хоча самому суб-жанру особливої уваги у дисертації не надано.

Поруч з цими зауваженнями, робота заслуговує схвального відгуку, адже є цілісною та якісною науковою працею.

Висновок про відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження наукових ступенів». Підсумовуючи вище написане, можна зазначити, що дисертація «Метанаратив хеві-метал музики 1968–2018: історико-культурологічний вимір» є самостійним і завершеним дослідженням, яке за рівнем наукової новизни і практичного значення відповідає вимогам наказу МОН України №40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (зі змінами)» та Постанові Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», а її автор, Стойків Андрій Дмитрович, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії в галузі знань 03 – «Гуманітарні науки», спеціальності – 032 «Історія та археологія».

Офіційний опонент

Доктор історичних наук, професор
доцент кафедри історії України
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

Підпис *Юрій М. Сидоровський* засвідчую
Учений секретар Чернівецького національного
університету імені Юрія Федьковича
Сидоровська Н.О.

Михайло ЮРІЙ